

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

*Ψήφος με σφαιρίδιο, Πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο, Προσωρινή Κυβέρνηση Κρήτης (1908)*

Μονάδες 12

A2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα γράμματα της Στήλης Α' και δίπλα τον αριθμό της πρότασης από τη στήλη Β' που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση (ένα στοιχείο της στήλης Β' περισσεύει).

| A                           | B                                                 |
|-----------------------------|---------------------------------------------------|
| α. Στέφανος Δραγούμης       | 1. Ηνωμένη Αντιπολίτευσις                         |
| β. Κ. Φούμης                | 2. Ομάδα Ιαπόνων                                  |
| γ. Κ. Κωνσταντινίδης        | 3. 1 <sup>ο</sup> Παγκόσμιο Παν-Ποντιακό Συνέδριο |
| δ. Επαμεινώνδας Δεληγιώργης | 4. Γενικός Διοικητής Κρήτης                       |
| ε. Δημήτριος Γούναρης       | 5. Εθνικόν Κομιτάτον                              |
|                             | 6. Εθνικό Κόμμα                                   |

Μονάδες 10

B1. Γιατί η ελληνική αστική τάξη της διασποράς συσπειρώθηκε γύρω από τον Βενιζέλο κατά την περίοδο 1910-1922;

Μονάδες 15

B2. Πως επέδρασαν οι οθωμανικές μεταρρυθμίσεις του Χάτι Σερίφ και Χάτι Χουμαγιούν στον ποντιακό ελληνισμό;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

**ΠΗΓΗ:** «Πρόκειται να κυρωθώσι φιλικαί εκλογαί; Ευθύς και αι δεινόταται παραβιάσεις παρεσιωπώντο ή εχαρacterίζοντο επουσιώδεις παρατυπία: και η μεν βία, η στάσις αυτή, απεκαλούντο δικαία άμυνα, δικαιοσύνη, μετριότης, αλήθεια. Και αυταί αι λέξεις ήλλαξαν σημασίαν: η μεν παραβίασις των καλών ωνομάσθη συστολή των σανιδών, αι δε σαπουνokaσέλαι και τα σακκούλια κάλπαι, η λύμανσις των σφραγίδων τυχαία σύντριψις, οι συμβολαιογράφοι επί της ψηφοφορίας επιτροπαί και οι απόβλητοι του λαού εκλεκτοί αυτού... Ο νόμος νυν μεν έπρεπε να κοιμάται, νυν δε ν' αγρυπνεί, ποτέ μεν να ερμηνεύεται κατά γράμμα, ποτέ δε κατ' έννοιαν και άλλοτε να διαστρέφονται και αι σαφέσταται, αι καθαρόταται, αι ρητόταται διατάξεις. Οποία πολιτική και ηθική ασελγεία!»

*Νικόλαος Δραγούμης: Ιστορικά Αναμνήσεις, Αθήνα 1973, τ. 2, σ. 96*

Να παρουσιάσετε τις μεθόδους που χρησιμοποίησε ο αρχηγός του γαλλικού κόμματος Ι. Κωλέττης για να κατακτήσει την εξουσία κατά τα πρώτα χρόνια εφαρμογής των κοινοβουλευτικών θεσμών στην Ελλάδα.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Δ

«Με την ίδρυση της ΕΑΠ, το ελληνικό κράτος μετέφερε σ' αυτήν τη δικαιοδοσία για την αποκατάσταση των αγροτών και αστών προσφύγων από τα μέχρι τότε συναρμόδια υπουργεία Γεωργίας και Κοινωνικής Πρόνοιας. Έτσι αποσπάστηκαν στην ΕΑΠ συνολικά 725 υπάλληλοι του υπουργείου Γεωργίας, κυρίως γεωπόνοι, και 23 του υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας. Και μόνο η σύγκριση των αριθμών αυτών δείχνει τη σημασία που δόθηκε εξαρχής στην αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων. Και τούτο διότι η γεωργική ενασχόληση ήταν πολύ πιο αποτελεσματική, αφού απέδιδε καρπούς σε σύντομο χρονικό διάστημα, ενώ η απλή στέγαση ενός αστού πρόσφυγα δεν συνεπαγόταν άμεση εμπλοκή του στις παραγωγικές διαδικασίες των αστικών κέντρων. Η βαρύτητα που δόθηκε στην αγροτική αποκατάσταση μαρτυρείται επίσης και από την κατανομή των κονδυλίων: 10,23 εκατομμύρια λίρες αναλώθηκαν για την αγροτική, ενώ μόνο 2,13 εκατομμύρια λίρες για την αστική αποκατάσταση των προσφύγων ... Ακολούθησε η εξασφάλιση στέγης και η διανομή γης. Τα περίπου 65.500 σπίτια που εγκατέλειψαν οι μουσουλμάνοι και οι Βούλγαροι ήταν σε κακή κατάσταση και χρειάζονταν εκτεταμένες επισκευές για να επανακατοικηθούν. Τέλος με την ευθύνη της ΕΑΠ ανεγέρθηκαν άλλα 31.000 σπίτια στη Μακεδονία, 11.700 στη Θράκη και 10.000 στην υπόλοιπη Ελλάδα. Για να καταστεί δυνατή η γεωργική δραστηριότητα πρέπει να είναι διαθέσιμα στον παραγωγό τα απαραίτητα εφόδια ... Μέσα στους πρώτους 6 μήνες δραστηριότητας της ΕΑΠ είχαν εισαχθεί και λειτουργούσαν 21 ελκυστήρες, ενώ χορηγήθηκαν στους πρόσφυγες 75.000 ζώα έλξης, 43.000 αιγοπρόβατα, 56.000 άροτρα, 21.000 καρότσια, 147.500 διάφορα εργαλεία και 22.000 τόνοι σπόρων.»

*Ανδρέας Ι. Καραμάνος «Η αποκατάσταση προσφύγων», Περιοδικό Ε - Ιστορικά, τεύχος 185, σελ. 12 - 17*

Με βάση την παραπάνω πηγή και τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στην παρακάτω ερώτηση:

Τι γνωρίζετε για τις προθέσεις και τη δραστηριότητα που ανέπτυξε η ΕΑΠ για την αποκατάσταση των αγροτών προσφύγων;

Μονάδες 30

## ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

### ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

**A1. Ψήφος με σφαιρίδιο:** σύστημα ψηφοφορίας που κατοχυρώθηκε από το Σύνταγμα του 1864 (βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 78), σχολ. εγχειρ., σελ. 272: «Σφαιρίδιο...της ψηφοφορίας».

**Πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο:** Βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 250: «Η ρωσική επανάσταση...Σοβιετικής Ένωσης.»  
**Προσωρινή Κυβέρνηση Κρήτης (1908):** βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 217: «Για την επίσημη...της Κρήτης.»

**A2.  $\alpha \rightarrow 4, \beta \rightarrow 1, \gamma \rightarrow 3, \delta \rightarrow 5, \varepsilon \rightarrow 2$**

**B1.** Βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 48: «Ο Βενιζέλος δεν ήταν...στρατιωτικές δαπάνες.»

**B2.** Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ.245: «Το δυσμενές κλίμα...παλιές της δόξες.»

### ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

#### ΘΕΜΑ Γ

Με την ψήφιση του Συντάγματος του 1844 αρχίζει η λειτουργία του κοινοβουλευτικού συστήματος στη νεώτερη πολιτική ιστορία της Ελλάδας. Κατά τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του θεσμού, μεταξύ των τριών ξενικών κομμάτων που πρωταγωνιστούν στην πολιτική ζωή της χώρας, κυριαρχεί το Γαλλικό με ηγέτη τον Ιωάννη Κωλέττη, ο οποίος συχνά δεν επεδείκνυε σεβασμό προς τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 73-74: «Ο Κωλέττης ... για τη διαδοχή».

Τα στοιχεία που παραθέτει το απόσπασμα επιβεβαιώνουν την ακρίβεια όσων προαναφέρθηκαν. Κατά τη διάρκεια των εκλογών σημειώθηκαν παραβιάσεις στην εκλογική διαδικασία, οι οποίες καλύπτονταν είτε με αποσιώπηση είτε με τεχνητές παρατυπίες. Τα γεγονότα διαστρεβλώνονταν σε τέτοιο βαθμό, ώστε η χρήση βίας να εμφανίζεται ως νόμιμη άμυνα, η αδικία ως δικαιοσύνη, το ψεύδος ως αλήθεια. Ακόμα πιο χαρακτηριστικά του κλίματος αυτού είναι όσα αναφέρονται σε φαινόμενα εκλογικής νοθείας. Η παραβίαση των καλπών, προκειμένου να αλλοιωθεί η βούληση των ψηφοφόρων, δικαιολογούνταν ως συστολή των ξύλινων σανίδων, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις, ως κάλπες χρησιμοποιούνταν οι *σαπουνοκασέλες* και τα *σακούλια*, αντικείμενα δηλαδή που δεν είχαν πιστοποιηθεί ως κάλπες. Το σπάσιμο ή η κοπή των σφραγίδων, που τοποθετούνταν ακριβώς για να βεβαιώσουν τυχόν παραβίαση της κάλπης, αποδίδονταν σε τυχαία περιστατικά. Οι επιτροπές που καταμετρούσαν τις ψήφους, αποτελούνταν από συμβολαιογράφους, ενώ όσους ο λαός τους αποστρεφόταν τους ονόμαζαν εκλεκτούς του λαού. Η σχετική νομοθεσία εφαρμόζονταν και ερμηνευόταν κατά το δοκούν και το συμφέρον, με αποτέλεσμα άλλοτε να ακολουθείται ο νόμος κατά γράμμα και άλλοτε να διαστρέφονται και οι πιο σαφείς διατάξεις του. Τα φαινόμενα αυτά οξύνονταν ακόμη περισσότερο από την τακτική του βασιλιά Όθωνα, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 74: «Η τακτική ... απαλυνθείν». Ως αντίδραση σ' αυτό το κλίμα συγκροτήθηκε κατά τα επόμενα χρόνια η νέα γενιά πολιτών και πολιτικών που προέβαλε, μεταξύ άλλων, και το αίτημα για ελεύθερες εκλογές.

#### ΘΕΜΑ Δ

Είναι γνωστό πως μετά την Μικρασιατική καταστροφή του 1922 ένας τεράστιος αριθμός προσφύγων εκδιώχθηκε από τις πατρογονικές του εστίες και εγκαταστάθηκε μαζικά στην Ελλάδα. Ο μεγάλος αριθμός των προσφύγων και ο οριστικός χαρακτήρας της εκδίωξης τους ανάγκασε το ελληνικό κράτος, το οποίο αντιμετώπιζε τεράστια προβλήματα λόγω της κακής οικονομικής του κατάστασης αλλά και των πολιτικών ανωμαλιών της περιόδου 1920 -1930, να ζητήσει τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1923 ένας αυτόνομος οργανισμός υπό διεθνή έλεγχο, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, με έδρα την Αθήνα και αποστολή την παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση των προσφύγων, βλ. σχολ. εγχειρίδιο, σελ. 153: «Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά ... και οριστική στέγαση». Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από το παράθεμα, όπου αναφέρεται πως το ελληνικό κράτος αφαίρεσε τη δικαιοδοσία αποκατάστασης τόσο των αστών όσο και των αγροτών προσφύγων από τα υπουργεία Γεωργίας και Κοινωνικής Πρόνοιας για να την μεταφέρει στον νέο οργανισμό. Το κράτος, για να συνδράμει το έργο της ΕΑΠ, προσέφερε γη τόσο στις πόλεις όσο και στην ύπαιθρο, χρηματικά ποσά από δάνεια και προσωπικό από διάφορα υπουργεία, βλ. σχολ. εγχειρίδιο, σελ.153: «Η ελληνική κυβέρνηση διέθεσε ... Πρόνοιας και αντιλήψεως».

Το παράθεμα του Καραμάνου αναφέρει αναλυτικά τους υπαλλήλους που αποσπάστηκαν στην ΕΑΠ, συγκεκριμένα 725 υπάλληλοι του υπουργείου Γεωργίας και 23 του υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας. Το γεγονός ότι η πλειοψηφία των υπαλλήλων προέρχεται από το υπουργείο Γεωργίας, καθώς και το ότι ήταν γεωπόνοι στο επάγγελμα αναδεικνύει την προτεραιότητα που έδωσε η ΕΑΠ στην αποκατάσταση των αγροτών προσφύγων. Αυτό το παρατηρούμε, σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, και στις παραμέτρους που έλαβε υπόψη της, καθώς αρχικά φρόντισε να εγκαταστήσει τους γεωργούς πρόσφυγες σε μέρη που θα μπορούσαν να συνεχίσουν τις καλλιέργειες που ήδη γνώριζαν, βλ. σχολ. εγχειρίδιο, σελ. 153 – 154: «Τη διάκριση ... την Έδεσσα και αλλού». Ακόμη, οικονομικοί και πολιτικοί λόγοι την ώθησαν να τους δώσει προτεραιότητα σε βάρος των αστών, βλ. σχολ. εγχειρίδιο, σελ. 154: «Τις αντικειμενικές συνθήκες ... εργατικού προλεταριάτου». Ο Καραμάνος δικαιολογεί την προτίμηση της ΕΑΠ στους γεωργούς πρόσφυγες, καθώς, όπως υποστηρίζει στην πηγή, η αποκατάστασή τους ήταν αμεσότερη και ευκολότερη από αυτή των αστών. Το γεγονός αυτό έπαιζε καθοριστικό ρόλο για τις

προτεραιότητες ενός οργανισμού που είχε επιφορτιστεί με το χρέος της φροντίδας τόσων ανθρώπων. Ενδεικτική των προθέσεων της ΕΑΠ είναι και η κατανομή κονδυλίων για τους αγρότες και τους αστούς πρόσφυγες, καθώς, σύμφωνα με το παράθεμα, δαπανήθηκαν 10,23 εκατομμύρια λίρες για την αγροτική, ενώ μόνο 2,13 εκατομμύρια λίρες για την αστική αποκατάσταση, βλ. σχολ. εγχειρίδιο, σελ. 157: «Την αστική αποκατάσταση ... η ταπητουργία.».

Οι προθέσεις της ΕΑΠ για γρήγορη αγροτική αποκατάσταση γρήγορα υλοποιήθηκαν με τη διανομή γης και την παροχή στέγης στους αγρότες, βλ. σχολ. εγχειρίδιο, σελ. 156 – 157: «Η αγροτική αποκατάσταση ... η Αγροτική Τράπεζα». Οι διαπιστώσεις αυτές επιβεβαιώνονται και από το παράθεμα, όπου δίνονται πληροφορίες για την στέγαση των αγροτών προσφύγων. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι η ΕΑΠ έστρεψε πρώτα την προσοχή της στα 65.500 σπίτια που είχαν εγκαταλείψει οι Μουσουλμάνοι και οι Βούλγαροι, κυρίως στη Μακεδονία και τη Θράκη. Η κακή κατάσταση των οικημάτων αυτών ανάγκασε την ΕΑΠ να προβεί σε εκτεταμένες επισκευές ώστε να γίνουν πάλι κατοικήσιμα. Επιπλέον, ο οργανισμός προχώρησε στη δημιουργία 52.700 οικιών για τους αγρότες σε διάφορα μέρη της Ελλάδας (31.000 σπίτια στη Μακεδονία, 11.700 στη Θράκη και 10.000 στην υπόλοιπη Ελλάδα), ώστε να ολοκληρωθεί το έργο της στέγασής τους. Πέρα από τη γη που διανεμήθηκε, κρίθηκε αναγκαίο να παραχωρηθούν και γεωργικά εφόδια, τα οποία ήταν απαραίτητα για την εργασία των αγροτών. Έτσι παραχωρήθηκαν 21 ελκυστήρες, 75.000 ζώα έλξης, 43.000 αιγοπρόβατα, 56.000 άροτρα, 21.000 καρότσια, 147.500 διάφορα εργαλεία και 22.000 τόνοι σπόρων. Με τον τρόπο αυτό η ΕΑΠ εξασφάλιζε επαρκείς συνθήκες διαβίωσης στους γεωργούς πρόσφυγες και έθετε τα θεμέλια για το αγροτικό θαύμα που θα συντελούνταν στη χώρα τις επόμενες δεκαετίες.

Συμπερασματικά, οφείλουμε να παραδεχτούμε την αποτελεσματικότητα της ΕΑΠ, η οποία με το ρεαλισμό που επέδειξε σε επίπεδο προθέσεων και σχεδιασμού, όσο και με την άοκνη δραστηριότητά της στην πράξη της στέγασης και διανομής γης στους πρόσφυγες γεωργούς, βοήθησε να υλοποιηθεί το τεράστιο έργο της αγροτικής αποκατάστασής τους.

**Επιμέλεια:**

**Καλουτσάκης Αγησίλαος • Φαρσάρη Ελένη**